

LIETUVOS MOKSLO TARYBA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 3, 01103 Vilnius, tel. (+370) 670 32435, el. p. info@lmt.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188716281

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai

2021-03 Nr.

Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės institutui

Į 2021-02-02 Nr. SR-11-
(1.11)

DĖL ILGALAIKĖS INSTITUCINĖS MOKSLINIŲ TYRIMŲ IR EKSPERIMENTINĖS PLĖTROS PROGRAMOS „NAUJAS POŽIŪRIS Į KORUPCIJĄ: IŠŠŪKIAI IR GALIMYBĖS PERŽENGIANT VIEŠOJO SEKTORIAUS RIBAS“ BAIGIAMOSIOS ATASKAITOS EKSPERTINIO ĮVERTINIMO

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. sausio 31 d. įsakymu Nr. V-153 patvirtinto (Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020 m. spalio 6 d. įsakymo Nr. V-1510 redakcija) „Ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros programų inicijavimo, tvirtinimo, vykdymo ir vertinimo tvarkos aprašo“ nuostatomis, Lietuvos mokslo taryba įvertino Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės instituto vykdytos ilgalaikės institucinės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros programos „Naujas požiūris į korupciją: iššūkiai ir galimybės peržengiant viešojo sektoriaus ribas“ (toliau – Programa) baigiamąją ataskaitą ir Programos vykdymo metu pasiektus rezultatus.

Tarybos ekspertai nustatė, kad Programa yra įgyvendinta: pasiektas Programos tikslas, išspręsti numatyti uždaviniai, gauti planuoti mokslinių tyrimų rezultatai, Programa prisidėjo sprendžiant valstybei ir visuomenei svarbias problemas.

PRIDEDAMA. Ilgalaikės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros programos „Naujas požiūris į korupciją: iššūkiai ir galimybės peržengiant viešojo sektoriaus ribas“ baigiamosios ataskaitos ekspertinis įvertinimas, 5 lapai.

Pirmininkas

Romas Baronas

Audronė Ašmontienė, tel. 8 618 72953, el. p. audrone.asmontiene@lmt.lt

Ilgalaikės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros programos „Naujas požiūris į korupciją: iššūkiai ir galimybės peržengiant viešojo sektoriaus ribas“ baigiamosios ataskaitos ekspertinis įvertinimas

1. DUOMENYS APIE PROGRAMĄ

Ilgalaikės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros programos (toliau – Programa) pavadinimas	Naujas požiūris į korupciją: iššūkiai ir galimybės peržengiant viešojo sektoriaus ribas.
Programą vykdydžiusi institucija	<i>Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės institutas</i>
Programos vadovas	<i>Dr. Petras Ragauskas</i>
Programos trukmė	5 m. (2016–2020)
Programai skirti norminiai etatai	4,07 norminio etato

II. PROGRAMOS BAIGIAMOSIOS ATASKAITOS VERTINIMAS

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijus	Įvertis (pažymėti tinkamą)		Išsamus įverčio komentaras
1.	Ar įgyvendintas Programos tikslas ir išspręsti jos uždaviniai?	Taip	☒	Programoje buvo bandoma tikslingai praplėsti tradicinę korupcijos sampratą, kuri siejama su viešų ir privačių interesų konfliktų apraiška viešajame sektoriuje. Centrinis elementas tampa korupcijos sampratos ekstrapoliacija į privatų sektorių, teisinis šio naujo korupcijos traktavimo aptarimas, atkreipiant dėmesį tiek į naujus iššūkius tradicinei korupcijos sampratai, tiek į tuos nesąžiningo elgesio mechanizmus, kurių „nemato“ tradicinis požiūris į korupciją, bet kurie kelia rimtas praktines problemas šiuolaikinėje visuomenėje. Pristatomuose tyrimuose dominuoja teisinis korupcijos problemų nagrinėjimo pobūdis, tačiau pačių tyrimų sritis apima platesnį spektrą – energetiką, mediciną, politinius rinkimus, darbo santykius, žiniasklaidą, sportą bei kitas jautrias socialines sferas. Nors, kaip pripažįsta ir patys tyrėjai, ne visuomet analizuojamos problemos gali būti formaliai priskirtos korupcijos apraiškoms arba dėl tokio priskyrimo nėra bendros pozicijos, vis dėlto šių problemų aptarimas bendrame korupcijos kontekste nėra dirbtinis ir turi gerą teorinį ir praktinį potencialą.
		Ne	☐	

			<p>Vertintina, kad Programos tikslas – „korupcijos sampratos kaitos ir veikų paplitimo tyrimas ir naujų korupcijos mechanizmų identifikavimas bei pasiūlymų dėl korupcijos apraiškų mažinimo pateikimas“ – ir suplanuoti uždaviniai („Moksliniais tyrimais pagrįsti korupcijos sampratą ir jos kaitą, identifikuoti naujus korupcijos mechanizmus ir veikų paplitimą“ bei „Įvertinti naujų korupcijos mechanizmų valdymo ir prevencijos galimybes ir pateikti kompetentingoms institucijoms siūlymus šio reiškinio plėtros apribojimui“) yra <u>iš esmės įgyvendinti</u> kadangi:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Įgyvendinant Programos pirmąjį uždavinį, buvo įvairiais pjūviais analizuota korupcijos samprata, kaita ir jos paplitimas:<ul style="list-style-type: none">• analizuojant Lietuvos teisės atitiktį ES ir tarptautinių teisės aktų formuojamiems principams bei reikalavimams korupcijos sektoriuje;• atliekant „užsienio pareigūno“ sampratos tyrimus;• analizuojant korupcijos reiškinį atskirose veiklos srityse (pasirinktose asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančiose privačiose įstaigose; korupcija rinkimuose; labdaros ir paramos fondų veikla; korupcija darbo santykiuose; korupcija žiniasklaidoje; korupcija energetikos sektoriuje; korupcija ir sukčiavimas sporte; akademių etikos pažeidimų sąsajos su korupcija; korupcija teisinių paslaugų teikime);• nustatant korupcijos privačiame sektoriuje priežastis, sąlygas ir suvokimo sunkumus bei tai sąlygojančius veiksnius nacionaliniame ir tarptautiniuose kontekstuose (įskaitant korupcijos sąsajas su verslo dovanomis, dovanos ir kyšio atribojimo aspektus);• tiriant esminius korupcijos skirtumus privačiame ir viešajame sektoriuose bei juos sąlygojančias priežastis;• atliekant korupcijos privačiame sektoriuje sąsajų ir atribojimo nuo lobistinės veiklos analizę ir sąsajų su konkurencijos taisyklių pažeidimais išgryninimą;• aprašant ir analizuojant įvairius korupcijos paplitimo matavimo indikatorius.2. Įgyvendinant Programos antrąjį uždavinį buvo ieškoma naujų korupcijos valdymo ir prevencijos galimybių bei teikiami siūlymai kovai su šiuo reiškiniu šiais „kampais“:<ul style="list-style-type: none">• Siūlomos priemonės labdaros ir paramos fondų veiklos skaidrumo didinimui;• Konkretizuojami pasiūlymai korupcijos prevencijai darbo santykiuose, energetikos ir žiniasklaidos sektoriuje;
--	--	--	---

				<ul style="list-style-type: none"> • Teikiami siūlymai dėl korupcijos reiškinių prevencinių priemonių ir kitose aukščiau įvardytose srityse (sporte, akademinio nesąžiningumo atvejais, teisinių paslaugų teikimo atvejais ir kt.); • Programos vykdytojai atliko visapusišką konkrečių prevencijos priemonių analizę, įskaitant ir civilinių gynimo būdų taikymo galimybes korupcinių veikų privačiame sektoriuje atveju. <p>Kartu pastebėtina, kad Programos darbo tikslo formulavimas yra platesnis nei pasiekti rezultatai (pvz., ataskaitoje nepavyko aptikti kiek išsamesnės korupcijos sampratos kaitos analizės), o sprendžiant programos uždavinius, nepaaiškinta, kokia metodologija vadovavosi autoriai savo bandymuose „moksliniais tyrimais pagrįsti korupcijos sampratą“, arba pagal kokius kriterijus buvo vertinamos „naujų korupcijos mechanizmų valdymo ir prevencijos galimybės“. Taip pat, ataskaitoje ir publikacijose šiek tiek pasigendama gilesnės ir nuoseklesnės šio reiškinių analizės, lyginant su kitomis valstybėmis, kas kaip ir buvo viena iš pirmojo uždavinio įgyvendinimo priemonių.</p>
2.	Ar vertingi Programos mokslinių tyrimų publikuoti (ir kitokie) rezultatai?	Taip	☒	<p>Parengta ir bus išleista viena monografija (0,25 vnt. 1 norminiam etatui), 5 studijos (1,23). Taip pat parengta 19 mokslinių straipsnių (4,67): iš jų 7 publikuoti žurnale „Teisės problemos“ (leidinys įtrauktas į CEEOL duomenų bazę), dar 5 – kituose Lietuvos ir užsienio akademinuose žurnaluose (leidiniai įtraukti į EBSCO, SCOPUS duomenų bazes); dar 7 straipsniai pateikti įvairiems užsienio žurnalams (atsakymai dėl priimtumo dar negauti).</p> <p>Programos ataskaitoje teigiama, kad „atliktų tyrimų ir netgi jų pagrindu parengtų publikacijų nebūtų tikslu sieti tik su vienu iš dviejų Programos uždavinių sprendimu, nes įvairūs jų aspektai yra persipynę ir glaudžiai susiję“. Iš tikrųjų, nors formaliai dominuoja publikacijos, sietinos su pirmojo uždavinio įgyvendinimu, kategoriškai ir tiksliai atskirti, kurios skirtos pirmajam uždaviniui, o kurios iš jų antrajam, nėra įmanoma, atsižvelgiant į tai, kad šie abu uždaviniai yra besisiejantys tarpusavyje ir persipynę. Natūraliai, jei analizuojama korupcijos samprata atitinkamame sektoriuje, neišvengiamai paliečiami ir šio reiškinių prevencijos būdai ir priemonės. Laikytina, kad ataskaitoje pateiktos 1-3 mokslo studijos bei 12 mokslinių straipsnių (1-8, 11, 12, 17-18) skirti labiau pirmojo uždavinio įgyvendinimui, tuo tarpu 4-5 mokslo studijos bei 5 moksliniai straipsniai (9, 13-16) antrojo uždavinio įgyvendinimui. Tuo tarpu monografija - atsižvelgiant į ataskaitoje pateiktus duomenis (nes su ja pačia nebuvo galimybių susipažinti) bei 10 straipsnis yra skirti abiejų uždavinių realizavimui.</p>
		Ne	☐	

				Deja, dėl techninių kliūčių ne visos publikacijos buvo pasiekiamos internetu, tačiau pagal tai, kas buvo publikuota, galima teigti, kad dauguma Programos mokslinių publikacijų yra nacionalinio lygio, ir tik keletas jų – tarptautinio lygio. Laikytina, kad projekte suplanuoti rezultatai tiek kiekybine, tiek ir kokybine prasme pasiekti.
3.	Ar tinkama ir pakankama Programos mokslinių tyrimų rezultatų sklaida?	Taip	☒	Laikytina, kad tiek kiekybiniu, tiek kokybiniu aspektais mokslinių tyrimų rezultatų sklaida yra pakankama. Teisės institute buvo organizuoti 6 renginiai, kuriuose buvo diskutuojamos įvairios šiuolaikinės korupcijos ir jos prevencijos problemos. Juose Programos dalyviai perskaitė 7 pranešimus. Dar 5 pranešimai buvo perskaityti konferencijose, kurias organizavo įvairūs Lietuvos universitetai. Dar vienas pranešimas buvo perskaitytas prestižinėje metinėje Europos kriminologų konferencijoje. Taip pat Programos dalyviai gana intensyviai bendravo su žiniasklaida, skaitė viešas paskaitas, skelbė informacinius pranešimus socialiniuose tinkluose, ir pan. (iš viso paminėtos 27 veiklos). Pateiktos rekomendacijos pasiekė ir esmines suinteresuotas visuomenės grupes: mokslininkus, teisėsaugos atstovus, žurnalistus; dalis pranešimų buvo adresuota plačiajai visuomenei.
		Ne	☐	Tam tikra kritika išsakytina dėl to, kad iš šiuo metu publikuotų straipsnių vos 3 yra parengti užsienio (anglų) kalba, kas reiškia, kad dauguma tyrimo metu gautų rezultatų apsiriboja lietuviškai kalbančia auditorija. Tuo tarpu tyrimo metu liečiami įdomūs ir svarbūs tarptautiniam kontekstui korupcijos aspektai. Šią spragą galėtų užpildyti 7 straipsniai, kurie buvo parengti ir pateikti užsienio žurnalams, tačiau nėra jokių garantijų, kad jie bus priimti ir publikuoti. Sveikintina tai, kad visos publikuotos mokslo publikacijos laisvai prieinamos internetu, tačiau tenka tik apgailestauti, kad ne visose publikuotose mokslo studijose santraukos parengtos anglų kalba, arba jei ir parengtos, jos gana paviršutiniškos, kas apsunkina platesnę rezultatų sklaidą užsienio diasporose.
5.	Ar Programa esmingai prisidėjo išsprendžiant Lietuvos valstybei ir (ar) visuomenei aktualią problemą? (ūkio, socialinę, kultūros ar kitokią; nurodyti kokią)	Taip	☒	Korupcijos problema yra rimta ir kompleksinė šiuolaikinės visuomenės problema. Todėl sisteminės pastangos įsigilinti į šios problemos šaknis, identifikuoti problemines sritis ir pasiūlyti jos sprendimus yra sveikintinas dalykas ir šiuo požiūriu galima teigti, kad Programos tyrimų rezultatai gali svariai prisidėti prie aktualių korupcijos problemų sprendimų Lietuvos visuomenėje. Pažymėtina, kad Programos įgyvendinimo metu buvo atlikti 9 MTEP darbai (dalyvavimas darbo grupėse, ruošiant antikorupcinio pobūdžio įstatymus, išvadų rengimas dėl antikorupcinių strateginių ir teisinių dokumentų, ekspertinės nuomonės pateikimas). Konkretūs pasiūlymai buvo pateikti svarbiausioms su šiuo reiškiniu viena ar kita forma kovojančioms institucijoms: Generalinei prokuratūrai,
		Ne	☐	

				Specialiųjų tyrimų tarnybai, Teisingumo ministerijai, Europos Komisijos nusikaltimų statistikos grupei, Seimui (BK papildymo 182-1 str. projektas - jau turim įtvirtintą baudžiamąją atsakomybę už manipuliavimą sporto varžybose; pateikti korupcijos prevencijos įstatymo pakeitimai).
6.	Ar Programa prisidėjo prie mokslo krypties (krypčių) raidos ir plėtros?	Taip	☒	Programos rėmuose atlikti tyrimai visų pirma orientuoti į korupcijos sampratos praplėtimą, sprendžiant skaidrumo, atskaitingumo ir sąžiningumo problemas ne tik viešajame sektoriuje, bet ir už jo ribų; tai ypatingai pasakytina apie korupcijos apraiškų nagrinėjimą verslo, NVO, politinių rinkimų, sporto ir kitose visuomenės gyvenimo srityse. Pateikti tyrimų rezultatai leidžia geriau pažinti ir identifikuoti korupcijos reiškinių, formuoti naujus šio fenomeno kontrolės ir prevencijos principus. Nors dėl siūlomų idėjų, metodologinių prieigų, tyrimų metodų ir rezultatų interpretacijos su Projekto dalyviais galima diskutuoti ir ne visuomet sutikti su siūlomais sprendimais, vis dėlto manytina, kad šių idėjų ir rezultatų plėtra gali ir turi paskatinti jų aptarimą tarp mokslininkų, ekspertų ir praktikų bei inicijuoti naujus panašius, gilesnius ir platesnius tyrimus. Programa neabejotinai prisideda prie socialinių mokslų (ypač teisės, ekonomikos bei politikos mokslų) raidos ir plėtros.
		Ne	☐	
7.	Apibendrinantys komentarai ir rekomendacijos	<p>Programa iš esmės įgyvendinta sėkmingai, suplanuoti rezultatai pasiekti. Tačiau kalbant apie korupcijos problemų mokslinę analizę ir praktines rekomendacijas bei sprendimus, reikėtų atkreipti dėmesį į mažiausiai tris aspektus.</p> <p>Pirma, Programos pavadinimas ne tik perdėtai ambicingas bet ir akademiškai prasme nevisai korektiškas. Korupcijos problema yra viena iš labiausiai tiriamų problemų šiuolaikiniuose socialiniuose moksluose. Tikėtis kokių nors naujų teorinių („naujas požiūris“) atradimų būtų pernelyg optimistiška. Ypač turint omeny, kad Programoje labiausiai akcentuojamas tradicinės korupcijos sąvokos praplėtimas nuo viešojo sektoriaus iki privataus, seniai nėra jokia „naujovė“ tarp užsienio korupcijos tyrėjų ir ekspertų.</p> <p>Antra, korupcijos problemos yra kompleksinio pobūdžio ir neapsiriboja vien teisiniu aiškinimu ir reguliavimu. Politiniai, ekonominiai, viešojo administravimo, moraliniai bei kultūriniai šios problemos aspektai Programoje nors ir nebuvo ignoruojami, tačiau jų analizės lygis, nėra pakankamas ir neišnaudoja šiuolaikinių socialinių teorinių ir metodologinių prieigų bei empirinio tyrimo metodų galimybių. Programos rezultatus taip pat praturtintų nuoseklesni ir lyginamieji tyrimai.</p> <p>Trečia, ateityje, būsimų programų atveju, reikėtų organizuoti platesnę programų rezultatų sklaidą užsienio kalba, įskaitant išsamių ir detalių santraukų anglų kalba pateikimą tais atvejais, kai publikuojami tokio pobūdžio leidiniai kaip monografijos ar mokslo studijos, kas paskatintų platesnes mokslines diskusijas bei didesnę Lietuvos ir jos mokslininkų vykdomų tyrimų žinomumą.</p>		